

folk/ed. Derg, 2020; 26(1): 87-113
DOI: 10.22559/folklor.1032

Kırım Karay Türkleri Arasında Köroğlu Destanının İzleri

Epic of Koroghlu Traces Between Crimean Karay Turks

Fatih Şayhan*

Öz

Türk destancılık geleneğinin en önemli anlatmalarından olan Köroğlu Destanı, Türkistan'dan Balkanlar'a kadar Türk kültür coğrafyasının hemen hemen tamamında yer edinmiştir. Bunda şüphesiz ki, Türk insanının tarihsel süreç içerisinde birbirinden farklı ve çok uzak coğrafyalarda yaşamış olsa da en önemli tarihsel varlık alanı olan dilinin birleştirici ve erişirici yönünün payı büyüktür. Bu bakımdan Türk dünyası coğrafyası içerisinde aktarım ve yayılma bakımından en çok kültürel çeşitliliğe uğrayan anlatıların başında Köroğlu Destanı gelir. Köroğlu Destanı, Kırım Karay Türkleri arasında da kendisine yer edinmiş; Kırım Karay Türklerinin “mecuma” adını verdiği İbrani harfli matbu basımlı bir mecmuada Köroğlu'na ait halk şiirlerinin bulunduğu tarafımızdan gözlemlenmiştir. Museviliğin Karaizm mezhebine mensup olan Karay Türkleri, sözlü gelenek içerisinde yaşattıkları halk edebiyatı yaratmalarını yazının gücü ile birleştirmiş ve “mecuma” adını verdikleri mecmualara aktarmışlardır. Bu çalışma ile birlikte Kırım'ın Kezlev şehrinde S, Şapşal tarafından kurulan Karay kütüphanesinden alınan matbu bir mecmuada geçen “Kör Oğlu” başlıklı 20 şiir İbrani harflerinden Latin harflerine aktarılarak Türkoloji sahasına kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: *Türk dünyası, Kırım Karay Türkleri, mecmua, Köroğlu destanı, eş metinler*

Geliş tarihi (Received): 11 Nisan 2019 - Kabul tarihi (Accepted): 13 Ekim 2019

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı. fatihsayhan@ardahan.edu.tr. ORCID ID 0000-0002-8592-3490.

Abstract

The epic of Koroghlu, one of the most important narratives of The Turkish epic tradition, has been taken place in almost all of the Turkish cultural geography from Turkistan to the Balkans. Undoubtedly that Turkish people lived in different and very distant regions in the historical process, but language is the most important assembly historical factor. In this respect, Koroghlu Epic is one of the narratives which have been subjected to the most cultural diversity in terms of transference and spread within the geography of the Turkish world. The Epic of Koroghlu has also taken a place among the Crimean Karay Turks; It has been observed in a printed journal with Hebrew letters by us that there were folk poems of Koroghlu. Karay Turks who are belonged to the Karaism sect of Judaism, has combined their creations of folk literature with the power of writing and transferred them to the magazines that they called 'mecuma'. In this study, 20 poems 'Kör Oğlu' titled in a magazine taken from Karay library founded by S, Şapşal in Crimea Kezlev city aimed to be transferring to the field of Turkology by transferring from Hebrew letters to Latin letters.

Keywords : *Turkish world, Crimean Karay, mecma, epic of Koroghlu, peer text*

Giriş

Türk anlatı geleneği, değişen/dönüşen dünyanın ruhunu okuma noktasında, çağın ruhuna uygun karakter yaratma ve yaratmış olduğu karakterlere doğal bir canlılık kazandırabilme yetisi bakımından dünya anlatı geleneğinin zirve noktasındadır. Bireyi ve ait olduğu toplumu ruhsal dönüşüm çizgisi üzerinden okumanın metne yansıyan yüzü olan bu anlatılar, zaman içerisinde gelişen sosyolojik olgular neticesinde bir değişim/dönüşüm çizgisine uğrasa da özünde Türk anlatı geleneğinin özgün karakter yaratma ve karakterlere doğal akıcılık katma gücünü ortaya koymaktadır. Bunda şüphesiz Türk kolektif ruhunun ifade gücünü, sanatın her türü ile ortaya koyma yetisinin payı büyüktür. Nitekim yaratılan her bir halk anlatması toplum tarafından zaman içerisinde çağlar ötesi bir dile kavuşturulmuş ve tüm insanlığın ortak hazinesine sunulmuştur.

Türk anlatı geleneği göz önünde bulundurulduğunda; herhangi bir halk anlatmasının bir yerden başka bir yere sözlü veya yazılı bir şekilde taşınabildiği ve bu taşınma esnasında anlatının kültürel bellekte çeşitlenme kazandığı pek çok halk anlatmasında görülmektedir. Mitolojik düzlemde ortaya çıkan anlatılar, tarihin aynalarından toplumların yaşam karşısındaki kökensel dinamikleri hakkında gerçeklikler sunar. Bu bağlamda Türk kolektif ruhu kendisini şimdide güncelleme ve anlatı kahramanlarına yeni boyut kazandırma noktasında oldukça derin bir kültürel sese sahiptir. Nitekim evreni ve yaşamı yeniden anlamlandırma sürecinde evrenin yenilenmesi ve sürdürülebilirliğine anlam katmaya yönelik sözün gücü ile birleştirilen anlatılardan bir tanesi de Köroğlu Destanı'dır. Bu bakımdan Türk dünyası içerisinde aktarım ve yayılma bakımından en çok kültürel çeşitliliğe uğrayan anlatıların başında Köroğlu Destanı gelir.¹ Nitekim Köroğlu, Türkistan'dan Balkanlar'a kadar Türk kültür coğrafyasının tamamında tespit edilebildiği gibi aynı zamanda canlılık esasına dayalı Türk kültürü ile etkileşim içinde olan diğer topluluklarda da gözlemlenmektedir. Bunda şüphesiz Türk insanının, birbirinden çok uzak coğrafyalarda yaşamış olsa da en önemli tarihsel varlık alanı

olan dilinin birleştirici ve eriřtirici özelliđi sayesinde kültürel zenginliđini yařatarak gelecek nesillere aktarma çabasının payı büyüktür.

Boratav, halk hikâyelerinde musanniften ya da hikâyeye mevzu olmuş ve hakikaten yaşamış âşıklardan kalan tek unsurun nazım kısmı olduđunu söyler. Nitekim lirik deđeri yüksek olan parçaların halk hikâyelerinin içinden ayrılıp halk türküsü olarak yayılabileceđini ve cönlere geçebileceđini ifade ederek Körođlu'nun cenk türkülerinin de hikâyelerinden müstakil olarak, sözlü hikâye geleneđinin zayıfladıđı veya kaybolduđu yerlerde yayılmış olduđunu ve canlılıđını koruduđunu vurgular (Boratav 2011: 75-76). Farklı coğrafyalarda yaşasalar da ortak duygu ve düşüncelerle hareket eden Türk topluluklarının sözlü kültür ürünlerinde bu benzerliklerin olması son derece dođaldır. Çünkü yaratmış olduđu kahramana dođal bir canlılık kazandıran Türk biliř sistemi, o kahramanı sosyal, siyasi ve kültürel hayatının her safhasına yerleřtirerek geniř bir yayılma sahası kazandırmıştır.

Türk dünyası epik anlatım ürünlerinin en önemlilerinden olan Körođlu, Kırım Karay Türkleri arasında da kendisine yer edinmiş; Kırım Karay Türklerinin “mecuma” adını verdiđi İbrani harfli matbu basımlı bir mecmuada Körođlu'na, Âşık Ömer'e ve Gevheri'ye ait halk şiiirlerinin bulunduđu tarafımızdan gözlemlenmiştir. Nitekim incelemeye esas aldıđımız matbu basımlı mecmua, Erdoğan Altıncaynak tarafından 2003 yılında Kırım'ın Kezlev şehrinde S. Şapşal tarafından kurulan milli “Karay-Bitikliđi” kütüphanesinden (Altıncaynak 2006: 29) temin edilmiştir. Mecmua toplam 424 sayfadan oluşmakta olup mecmuanın ilk 85 sayfası elimize geçmemiştir. Mecmuanın 260-270. sayfaları arasında “Kör Ođlu” başlıđı altında 20 adet şiiir çeviri yazı esasına dayanarak İbrani harflerinden Latin harflerine aktarılmıştır. Şiiirlerin çeviri yazı esasına dayanarak aktarımı hususunda metne sadık kalınmış ve okunmayan kısımlar (...) şeklinde belirtilmiştir. Yine okuma işaretlerinin noksanlıđından dolayı birden fazla kelimeyi karřılayan kısımlar (/) işareti ile gösterilmiştir. Aktarmış olduđumuz şiiirlerde geçen kiři ve yer adları ise şiiir numaraları ile birlikte řu şekildedir:

Kiři Adları	Yer Adları
Körođlu (12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 31, 32, 33)	Anadolu (16)
Ayvaz (14, 19, 21, 23, 24, 25)	Çamlıbel (16, 18, 19, 25, 31, 32)
Bolu Beyi (16, 24)	Çardaklı (26)
Telli Hanım (12, 13, 24)	İstanbul (17)
Cevher Pařa (13)	Gürcistan (19)
Demirci (12, 17, 21, 22)	Erzurum (12)
Bezirgan (14, 18, 19, 22, 32)	Arabistan (18, 22, 33)
Hıdır Ođlu Mustafa (22, 26)	Dađistan (25)
Hacı Osman (21)	Edirne (23)
Reyhan Arap (21)	Kasımpařa (17)
Laz, Türkmen, Arap, Kürt (14, 22, 32, 33)	Hint, Urum, Yemen, řam (14, 15)

Metinler

12) כור אונלי

דמירנ'י אונלי ארזורומא וארן דא : ואריפ איספאהיליכ סטמניג גרכ :
 גורדוג איספאהיליכ יולא גלמאייר : דונופ ארפ אט יאנינדא יאטמניג גרכ :
 אילכ בקישטן בקמאלידיר פארנאלי : אילכ אמישטן אורמאלי דיר סרדארי :
 דושמן מוהנגט טיר היץ גלמז ברי : דוטטוקלריג אל אילא צכמאניג גרכ :
 אבני שהן גיבי אוסטא וארן דא : אלא קרנא גיבי סלבור סלן דא :
 דושמנא וארן דא אט אוינאטן דא : סאנרן סולרן אוקלריג אטמאניג גרכ :
 דר יירא דושטיכצא אד איילא ביזי : סן ייגיטסין סאיימזסין אלליי יוזי :
 בודיר כור אונלונג דמירנ'י אונלונא סרוזי : ביזא טללי הנימי טפמניג גרכ :

12) KÖR OGLI

Demirci oğlu İrzurum'a varan da
 Varıp ispahilik satmagıñ gerek
 Gördüñ ispahilik yola gelmeyir
 Dönüp Arap at yanında yatmagıñ gerek

İlk bakıştan bakmalıdır Pargalı
 İlk atıştan uralıdır serdarı
 Düşman muhannettir hiç gelmez beri
 Duttuklarıñ el ile çekmegiñ gerek

Avcı şahan gibi üste varan da
 Ala karga gibi salbur salan da
 Düşmana varan da at oynatan da
 Sağdan soldan oklarıñ atmagıñ gerek

Der yire düştikçe ad eyle bizi
 Sen yigitsin saymazsın elliyi yüzi
 Budır Kôr Oglu'nıñ oğluna sözi
 Bize Telli Hanım'ı tapmagıñ gerek

18) כור אוגלי

גוהר פשאם בוגון דוגיש גונידיר : כסליפ כלאלר מיידנדא דורסון :
קוץ ייגטלר יאראסינא בקן דא : שר בט דיי אוז קאניגי יאלנסין :
יא בן כור אונלויים אסר כסרים : קנלי בשי קננאג'ימא אסרים :
גוהר פשאם סנא קיליץ בסרים : כגירסקלר אייאקינא דולאנסין :
אורמני דיר קוץ ייגידיג טורמני : קוץ קוזודיר קוץ ייגידיג קורבני :
קויין גיבי דגיטירים זורבני : אץ קורטלריג דורט יאניגי דולנסין :
אורמני דיר קוץ ייגידיג אוזוני : אה איטטיכצא סוכר מיידן טוזוני :
גטיר גורם טללי הנם יוזוני : יורכ טזילאנסין גן גילוואלאנסין :

13) KÖR OGLI

Cevher Paşa'm bugün döğüş gündür

Kesilip kelleler miydanda dursun

Koç yigitler yarasına bakan da

Şer bet deyi ün kanını yalansın

Ya ben Kör Oglu'yım asar keserim

Kanlı başı kangacıma asarım

Cevher Paşa'm sana kılıç basarım

Bagırsaklar ayakına dolansın

Ormanıdır koç yigidiñ türmeni

Koç kuzudır koç yigidiñ kurbanı

Koyın gibi dağıtırım zurbanı/zürbeni

Aç kurtlarıñ dört yanını dolansın

Urmanıdır koç yigidiñ uzunı

Ah ittikçe söker miydan tozunı

Getir görem Telli Hanım yüzünü

Yürek tazilensin can cilvelensin

14) כור אונגלו

יידכלר צכילסין קפלן פוסטונא : קנלי מיזראנימי אלדים דסטימא :
 אונראדים קיר אט אילן וארדים אוסטונא : צנירדי קלאאנין דורדו בזירגן :
 בזירגן גורט אונגלו דיר גורנלר ששר : ארקרדשי גורטטיר גנדינא אוקשאר :
 יאנשמיש אייבזיג גרדאנין אובשר : סיזלרא כים דיי סורדו בזירגן :
 אסלא סיבמו אידים אורומי שאמי : מסללרי אסלן גיבי קורדו בזירגן :
 אללה אללה דיי ציקמי מיידנא : קרשימיזא אט אוינאמטי בזירגן :
 קדיר אוולאם יאראטמיש קומיש יירינא : יורציגים דולרי קנא אירינא :
 אוץ כרט סאבאש אימטיכ בירי בירינא : בני אטמן אשהא אלדי בזירגן :
 בשינא ניימיש טיר בכטאשי בורכו : סירטינא אלמישטיר סמור דן כורכו :
 כור אונגלי סוולאדי אונרא ביר טורכו : ביג בש יוז טומנני סאידי בזירגן :

14) KÖR OGLI

Yidekler çekilsin kaplan postuna
 Kanlı mızragımı aldım destime
 Ugradım kır at ilen vardım üstüne
 Çevirdi kallagın durdu bezirgan

Bezirgan Gürt ogludur görenler şaşar
 Arkardaşı Gürt'tir gendine okşar
 Yanaşmış Ayvaz'ın gerdanın ovşar
 Sizlere kim deyi sordu bezirgan

Asla sivmez idim Urum'ı Şam'ı
 Masalları aslan gibi kurdu bezirgan
 Allah Allah deyi çıktı miydana
 Karşımıza at oynattı bezirgan

Kadir Mevlam yaratmış komış yerine
 Yüreçigim doldı kana irine
 Üç keret savaş ittık biri birine
 Beni attan aşaha aldı bezirgan

Başına giymiştir Bektaşî borkü
 Sirtına almıştır samurdan kürkü
 Kör oğlu sevledi onda bir türkü
 Biñ beş yüz tümenni saydı bezirgan

15) כור אונלו

כור אונלני בילמאייאן נשי דיר נשי : מוהננט מיידנינדא גסטריר נשי :
הינטיג-יימניג אלבאנט קומשי : דגלרי בזיסטן אימטיגים וארדיר :

כור אונליים כור אונלי דגדא ניזארים : כוכטא אוצן קושטן היללא סוזרים :
אלטי בטמן גורם אילן בשיג אזרים : הם אזרים הם אזריגים דא וארדיר :

ואר גיט איגלאן ואר גיט יולונדן דונמא : אוליר אולמו מוהננטי דוסט אוליר
: סנמא

דושמן דן קורקוס גרייא דונמא : ייגדיג בשינא יאזילן וארדיר :

15) KÖR OGLI

Kör oğlını bilmeyen naşidır naşi
Muhannet miydanında gestirir başı
Hint' in Yemen' in alvant komşı
Dağları bezistan ittigim yerdir

Kör oğlyım Kör oğlı dagda gizerim
Kökte uçan kuştan hile sizerim
Altı batman gürs ile başın ezerim
Hem ezerim hem ezdigim de vardır

Var git oğlan var git yolundan dönme
Olur olmaz muhanneti dost olur sanma
Düşmandan korkup geriye dönme
Yigidiñ başına yazılan vardır

16) כּוֹר אוֹגְלִי

צמלי בלדן אשטיגנימי גורדולר : קיר אטימיג גלישיגן בילדילר :
 שו גלן קוץ כּוֹר אוֹגְלוֹ דיר דדילר : כּוֹלִי בּגִי בן כּוֹר אוֹגְלוֹ דגילים :
 יולומיז אוֹגְרָאדִי כּוֹלִי בּגִינָא : סלם וארדים סג יאנימא סולומא :
 בּגִדן סלם אוֹלְסִין כּוֹלִי בּגִינָא : כּוֹלִי בּגִי בן כּוֹר אוֹגְלוֹ דגילים :
 ששמא כּוֹר אוֹגְלִי ששמא סלאבאט גטיר : כּוֹלִי בּגִי בן כּוֹר אוֹגְלִי דגילים :
 ייגִיט אטטן אגֶר ננא אטלאַנִיר : ייגִיט אוֹלְן הר דרטרֶא קטלאַנִיר :
 ייגִיט דלדאסינא ייגִיט סקלאַנִיר : כּוֹלִי בּגִי בן כּוֹר אוֹגְלִי דגילים :
 ייגִיט אוֹלְן אוֹקִין אמר יאיגִדן : ייגִיט אוֹלְדִיר גנדי גנדין באיידן :
 ייגִיט וארדִיר קרדשיגִדן קאיגִיגִד : אוֹלְמוֹדן בש במדר אוֹלִים דגילמי :
 כימי מילאייים דיר סוזא בקרֶר : כימי גֶלֶט אוֹלְמיש גֶנָא קיארֶר :
 כימי אורִים אלִי אגֶאדוֹלִי לר : כּוֹלִי בּגִי בן כּוֹר אוֹגְלִי דגילים :
 טיזיגִן צכיפ קיר אטימי אוֹיגֶנאטמא : יא בנים דא דרטלי סינאם דוגרטמא :
 אלִים בּגִלִי דוסט יוזנא אוֹגְרָאטמא : כּוֹלִי בּגִי בן כּוֹר אוֹגְלִי דגילים :
 אטימיזא קרא יאזי יאזילִדי : דושמנלֶרים סירא סירא דיזילִדי :
 מוֹלֶאם פִירסאנט וִירְדִי אלִים ציזילִדי : כּוֹלִי בּגִי בן כּוֹר אוֹגְלִי גנדיים :
 כּוֹר אוֹגְלוֹנִי גורן לר בוֹלֶא סוֹלֶאסִין : אגֶסִין אשקיג דרייאסיני בוִיילֶאסִין :
 יוז בּיג קרגא בִיר שֶהאנא גִיילֶאסִין : כּוֹלִי בּגִי בן כּוֹר אוֹגְלִי זורבאייים :

16) KÖR OĞLI

Çamlıbelden aştığımı gördüler
 Kır atımın gelişinden bildiler
 Şu gelen koç Kör oğludur dediler
 Bolı begi ben Kör oğlu degilim

Yolumız ugradı Bolı begine
 Selam verdim sag yanıma soluma
 Benden selam olsun Bolı begine
 Bolı begi ben Kör oğlu degilim

.....

 Şaşma Kör oğlu şaşma salavat getir
 Bolı begi ben Kör oğlu degilim

Yigit attan iner gene atlanır
Yigit olan her dertlere katlanır
Yigit daldasında yigit saklanır
Bolı begi ben K r oğlu degilim

Yigit olan okın emer yayından
Yigit oldır gendi gendin bayıdan
Yigit vardır kardaşımdan kaynından
Bolı begi ben K r oğlu degilim

Kimi milayimdir söze bakarlar
Kimi cellat olmuř cana kıyarlar
Kimi Urım elli Anadolulılar
Bolı begi ben K r oğlu degilim

Tizgin ekip Kır atımı oynatma
Ya benim de dertli sinem dogratma
Elim baęlı dost yüzüne ugratma
Bolı begi ben K r oğlu degilim

Anımıza kara yazı yazılır
D řmanlarım sıra sıra dizilir
Mevlam firsant virdi elim ozilir
Bolı begi ben K r oğlu degilim

K r oęlunu görenler bevre sevlesin
Ensin ařkıñ deryasını boylasın
Yüz biñ karga bir řahana neylesin
Bolı begi ben K r oğlu degilim

17) כור אונגלי

דמירג'י אונגלי דרכי יאראדן ג'ני : גל אזט איילאייג בו דרשמן בני :
 סילאייא גידרסס אנארים סני : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

ייגירמי דורט קפוס בירדן אציליר : הקקיג רהמטי אונדא סציליר :
 יאז קיש דימז קונגא גולי אציליר : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

כור אונגלי דר רבי יאראדן ג'ני : יאראדנים אלסין וירדיגי ג'ני :
 סילהימי גמיר עגם אונג'ני : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

אראדילר דורט בושאדא בולדולר : איבלי לרי אונדא דועא קילדילר :
 יידי דג אוסטונא מיכן קורדולר : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

איסטנבוליג איצי סלבי מישאדיר : איצינדא אוטורן עלי פשא דיר :
 דילבר לר מיכאני קסים פשא דיר : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

ציקמים איסטנבולא בינדים קאיינא : גצמים אוסטודארא קונדים צאירא :
 אנאם בכאם יוקמור בני קאירא : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

גינא ייג'טלרי אדריג גומירדיג : כושכין דן איירדיג יירא יאמטירדיג :
 גינא ייג'טלריג מלין יימירדיג : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

17) KÖR OGLI

Demirci oğlu der ki yaradan canı
 Gel azat eyleyiñ bu dertten beni
 Silaya gidersem anarım seni
 Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Yigirmi dört kapısı birden açılır
 Hakkıñ rahmeti ondan saçılır
 Yaz kış dimez konca güli açılır
 Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Kör oğlu der rabbi yaradan canı
 Yaradanım alsın virdiği canı
 Silahımı getir Acem oğlanı
 Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Aradılar dört köşede buldular
 İvlileri onda du'a kıldılar
 Yidi dag üstüne mikan kurdular
 Çarşısı bazarı güzel İstanbul

İstanbuliñ içi selbi mişedir
İçinde oturan ‘ali paşadır
Dilberler mikanı Kasımpaşa’dır
Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Çıktım İstanbul’a bindim kayıga
Geçtim Üsküdar’a kondım çayıra
Anam babam yoktur beni kayıra
Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Nice yigitleri aldıñ götürdiñ
Köşkinden ayırdım yire yettirdiñ
Nice yigitleriñ malın yetirdiñ
Çarşısı bazarı güzel İstanbul

18) כור אונלי

כור אונלוויים מיכן קורדום צוללרדא : נמים ציקמיש ארפ איסטן איללר דא :
קיר אטימי פיסלאדים צמלי ביללר דא : כרבאן בשי בן כרבאני בוזרים :
הלי בני ביר איינא ביילאייג : אשינא דוסטונא סלם איילאייג :
בנים אוצון איסטיללאהי סוולאייג : כרבאן בשי בן כרבאני בוזרים :
סן צונא גוואניפ גנדיני אטמא : מוולאיי סיברסג. בני דרילטמא :
סן גנדיני בזירנא בנזמא : כרבאן בשי בן כרבאני בוזרים :
בינדים קיר אט סירמינא כרבאני בוזדום : דוגון אוצון ני גרכ גומלאסין דוזרים :
קיר אטים יורולדי כפימי בוזדום : אמן קיר אט צמלי בילא יירישטיר :

18) KÖR OGLI

Kör ogluyım mikan kurdum çöllerde
Namım çıkmış Arapistan illerde
Kır atımı fısladım Çamlıbillerde
Kervan başı ben kervanı bozarım

Heli beni bir eyice biyleyin
Eşine dostuna selam eyleyin
Benim için istillahı sevleyiñ
Kervan başı ben kervanı bozarım

Sen çoga güvenip gendini atma
Mevlayı siverseñ beni darıltma
Sen gendini bezirgana benzetme
Kervan başı ben kervanı bozarım

Bindim Kır at sırtına kervanı bozdum
Dügün üçün ni gerek cümlesin düzdüm
Kır atım yoruldu kefimi bozdum
Kervan başı ben kervanı bozarım

19) כּוֹר אוֹגְלִי

אנדים גורניסטנא אלדים הרני : גונדא ביג אלטין דיר אייבאזים הרני :
טטלי סוהבט אילן ויר דא גיץ בני : בונן אנטיס וארדיר סאכאש אולמאסין :
נציג בזירגן לר נציג גונזונני דוגני : בונן אנטיס וארדיר סאכאש אולמאסין :
קיסמט אולסא ננב אימטיכטא גורורסי : וירירמיסין וירמזמסיין ני דרסי :
ביג אלטין וירורסג בנא מל אולמן : ביג דהי וירורסג הרזוהל אולמן :
גיסטירירסם קיר אטא ביר גיפֿט נל אולמן : צמלי בילדא בסלאמישים
בו אטי :

אטידיקצא דאוושן גיבי אטיליר : קולקלרי אינסאסינא דיכיליר :
ביסאטליק דא ביג אלטינא סטיליר : צמלי בילדא בסלאמישים בו אטי :

19) KÖR OGLI

Endim Gürcistan'a aldım haracı
Günde biñ altındır Ayvaz'ım haracı
Tatlı sohbet ilen vir de giç bacı
Bugün antım vardır savaş olmasın

Geçiñ bezirganlar geçiñ gögzügiz dogdı
Bugün antım vardır savaş olmasın
Kısmet olsa cenk ittikte görürsüz
Virir misiz virmez misiz ni dersiz

Biñ altın virürseñ bana mal olmaz
Biñ dahi virirseñ harzuhal olmaz
Gistirirsem kır ata bir çift nal olmaz
Çamlı belde baslamışım bu atı

Atıldıkça davşan gibi atılır
Kulakları insesine dikilir
Kisatlıkda biñ altına satılır
Çamlıbelde baslamışım bu atı

20) כּוֹר אֹגְלִי

ביר מורדים ואר קיר אט סניג יאנינא : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :
בן דא הסרית קלמאיים הזנייא זווקינא : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :
סום סירמא דן גיסטיראיים סניג גליני : ביר דילכרא דוקטאיים צוליני :
יאקין איילא בנים אוזק יולומי : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :
קלדיראיים דורט אייאקיג נללאיים : אשיני סוביני טאיין איילאיים :
אושיר איסג פרצמיני צוללאיים : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :
גל ברי גל ברי קולניני ציכאיים : אייאקינא על קינאלר יאקאיים :
בויוננא אלטין הימאייל דקאיים : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :

20) KÖR OGLI

Bir muradım Kır at seniñ yanına
Kır at beni muradıma yerıştir
Ben de hasrit kalmayım dünya zevkine
Kır at beni muradıma yerıştir

Som sırmadan gistireyim seniñ nalını
Bir dilbere dokutayım çulını
Yakın eyle benim benim uzak olmaz
Kır at beni muradıma yerıştir
Kaldırayım dört ayakiñ nallayım
Aşığı subıgı tayin eyleyim
Üşir iseñ perçemiñi çullayım
Kır at beni muradıma yiriştir

Gel beri gel beri kulagımı çikeyim
Ayakına ‘al kınalar yakayım
Boynuna altın himayil dakayım
Kır at beni muradıma yiriştir

21) כּוֹר אוֹגְלִי

גּוֹצוֹגִיכְטן פֿיסלאַמישִׁים בְּשֵׁי בִילאַלִי : סְרִי צִיכְמֶן גֵּימִיש סִיקְמאַ סאַיִאַלִי :
 אַלאַ גּוֹזלֶר מַהמּוֹר עַל פֿיִיאַדִילִי : בּוֹגוֹן כֶּן אִיבֶאַזִים יאַנימְדאַ גּרַכ :
 דּוֹגוֹש אוֹלסאַ קוֹץ קִיר אַטִים כִּישְנאַרְדִי : יאַ בְּנִים דאַ קִראַ בְּגָרִים דּוֹשְרִדִי :
 הִיץ דּוֹשְמאַסאַ יוֹ בִּיג אַלְטִין דּוֹשְרִדִי : בּוֹגוֹן רִיִּהֶן אַרְפּ יאַנימְדאַ גּרַכ :
 מִיִּדאַנאַ צִיקְטִיקְמאַ אִילִי קוּוּאַטִלִים : אִילִי קוּוּאַטִלִים דאַ הֶרְדִים גִּירְכִלִים :
 הֶגִי אוֹסְמֶן יוֹרְכִלִים קַפֶּלֶן סּוֹפֶאַטִלִים : בּוֹגוֹן דְּמִירְנִי אוֹגְלִי יאַנִים דאַ גּרַכ :
 טאַוּוֹלאַ דאַ פֿיסלאַגֶן אַרְבִּיג אַטִי : אַסְלַא קוֹץ גּרַכ טִיר יִיגִידִיג זאַטִי :
 אַלְטִינְגַּבֶּטְטִירְסַג אִיִי אִילְמּוֹ גּוֹטִי : אַסְלַא כֶּם דְּמִיר דִּיר גֹּהַר דְּרַא וּלְמּוֹ :

21) KÖR OĞLI

Güçücükten fıslamışım başı bilalı
 Sarı çikmen giymiş sıkma sayeli
 Ala gözler mahmur 'al payedili
 Bugün Han Ayvaz'ım yanımda gerek

Dögüş olsa koç kır atım kişnerdi
 Ya beñim de kara bagrım düşerdi
 Hiç düşmese yüz biñ altın düşerdi
 Bugün Reyhan Arap yanımda gerek

Miydana çıktıkta ili kuvetlim
 İli kuvetlim de herdim gireklim
 Hacı Osman yüreklim kaplan sufatlım
 Bugün Demirci oğlu yanımda gerek

22) כור אונגלי

ארפ איסטן צוללרין דא גיזארבן : בנא אירס גלדי גידי דורט גידי :
 בירי טורכמן בירי לאז ביריסי ארפ : גרידן גלאייר גידי דורט גידי היי :
 דמירגי אונגלי דרכי יאראדן גני : אץ גוזונגי כור אונגלי הסמיניג דני :
 יידי קט זינגיר היץ ביילאמז בני : כידיר אונגלי בן מוסטאפא בניס היי :
 ציקאיים גידאיים ביר אונדן אונא : סנא גוסטוראיים הילל ליק ניגא :
 זחמט צכטירירסין אנרי קיליגא : אוסטא סזיס דוזט כולג אולאיים :
 מאייל אולדום שגירטיניג סוזונא : קורבן אולאם אונג אכי גוזונא :
 נורדא הטם דוגורטאיים יזונא : אוסטא סזיס דוזט כולג אולאיים :
 איגרלאנסין קיר אט קפיל דורמאסין : גידי דושמן בילדיגינדן קלמאסין :
 כור אונגלי דא בו צוללר דא דורמאסין : דאייאן קיר אט דאייאן סידדא אשיטטיג :
 שימדי קלקר סנא קיליץ בסרים : שימדי סני המן אסאר כיסארים :
 שימדי סני דרגאצא אסרים : דאייאן קיר אט דאייאן סידדא אשיטטיג :
 בשינא גיימישטיר בכטאשי בורכו : סירטינא אלמישטיר סמור דן בורכו :
 בגלאיים קודים ביר דלי טורכו : ביש יוז גורוש וירדי אורדא בזירגן :
 בינדים כוהלאייאן קיר אטיג סירטינא : אלירדים סמור דן בורכים אוסטומא :
 ביר כרט הבאלאייפ וארסם אוסטומא : סיציראייפ יירינדן קלקר בזירגן :

22) KÖR OĞLI

Arap istan çöllerinde gizerken
 Bana iras geldi gidi dört gidi
 Biri Türkmen biri Laz birisi Arap
 Geriden geleyir gidi dört gidi hey

Demirci oğlu der ki yaradan canı
 Aç gözüñni Kör oğlu hasmınıñ danı
 Yidi kat zincir hiç bilemez beni
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

Çıkayım gideyim bir ucdan uca
 Sana göstüreyim hilallik nice
 Zahmet çektirirsiz uğrı kılıca
 Usta sazım düzet kuluñ olayım

Mayil oldum Őegirtiniñ sözüne
Kurban olam onuñ eki gözüne
Grde hatam dogurtayım yüzüne
Usta sazım dzet kuluñ olayım

Igralansın Kır at kafil durmasın
Gidi düŐman bildiginden kalmasın
Kr ođlı da bu çöllerde durmasın
Dayan kır at dayan sıdda eŐittiñ

Őimdi kalkar sana kılıç basarım
Őimdi seni heman asar kiserim
Őimdi seni daragaa asarım
Dayan kır at dayan sıdda eŐittiñ

BaŐına giymiŐtir BektaŐi brk
Sırtına almıŐtır samurdan kürkü
Bañlayıp kodım bir deli türkü
BiŐ yüz guruŐ virdi orda bezirgan

Bindim khleyen kır atıñ sırtına
Alırdım samurdan brkim üstüme
Bir keret havalayıp varsam üstüne
Sıırayıp yerinden kalkar bezirgan

23) כּוֹר אוֹגְלִי

כּוֹר אוֹגְלוֹיִים בּוֹ דוֹנֵי־אָדָא סְאִיִּמִזִּים : יֵאֵרֵאדֵן דֵן גַּאִיִּרִי כִּימָסָא כִּלְמִזִּים :
 מְאִוּוֹאכְלִי לְשִׁים יִיר קוֹמִזִּים : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 בְּנִים קוֹלְלֵאנְדִיגִים אֲדִירנָא יִידִיר : אוֹסְמוֹמִזִּיא דּוֹנֵן מִיבֵאֵרְכ עֵאִידִיר :
 גִּינְאֵלִי גּוֹנְדוֹזִלִי דּוֹגֵן בִּיר עֵאִידִיר : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 כּוֹר אוֹגְלוֹיִים בּוֹלוֹכ לְרִים בּוֹלְסוֹן לֵר : אוֹנְלֵר צוֹקְטוֹר צוֹקְלֹנָא גּוֹוֵאנְמֵאסִין לֵר :
 בֵּן יֵאֵלְגִיזִים דּוֹרמֵר בֶּשֶׁר גִּלְסִין לֵר : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 יֵאֵנְמֵר גִּיבִי מוֹפ קוֹרשִׁין לֵר יֵאֵגְרֵדִי : כּוֹר אוֹגְלִי אִיבִזֵּן גּוֹרסָא מְנִירֵדִי :
 בִּיר הֶבְאֵלֵאנְסָא יוֹז בִּיג־אָדָם קִירֵרֵדִי : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 כּוֹר אוֹגְלוֹיִים בֵּן כְּרוֹוֵאנָא סְלִירִים : אֵלֵאִיִּלְרִי בֵל קוֹרשׁ גִּיבִי בּוֹלוֹרִים :
 יֵאֵ שְׁהִימְלִיכ יֵאֵ גִזִּילִיכ דִּילֵאֵרִים : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 בּוֹ בְּנִיג בֵּן בְּנֶבְאֵנְמִיִּים גּוֹלוֹיִים : דּוֹסֵט אֵלִינְדֵן בֵּאֲדִי אִיִּצְמִים דְּלִיִּים :
 קוֹץ יִיגִידִיג קוֹרְבֵאֵנִיִּים קוֹלוֹיִים : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 בֶּשׁ יוֹז כְּסָא וִירְסֵג בְּנָא מֵל אוֹלְמוֹ : אוֹנִי סִיבְאֵן יִיגִישׁ בְּנָא אֵל אוֹלְמוֹ :
 גְּסְמִירִים קִיר אֵמָא בִּיר גִּיפֵט נָאֵל אוֹלְמוֹ : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 סִים סִירמֵאֲדֵן גְּסְמִירִים נֵאֵלִינִי : גּוֹמִישׁ דְּמִיר שִׁימִישְׁקִי דֵן קְקְטִירִמִּישִׁים מוֹכּוֹנִי :
 בִּיר גִּוּוֵאנָא דּוֹקְטִמִּישִׁים צוֹלוֹנִי : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :

17*

23) KÖR OGLI

Kör ogluyım bu dünyada saymazım
 Yaradandan gayrı kimse bilmezım
 Tevekli leşım yir komazım
 Dögüşürım döndürmezım yüzümi
 Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Benim kullandığım Edirne yidir
Üstümize dönen mibarek ‘aydır
Giceli gündüzli düğün bir ‘aydır
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Kör ogluyım bölüklerim bölsünler
Onlar çoktur çokluga güvenmesinler
Ben yalnızım dörter beşer gelsinler
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Yagmur gibi top kurşınlar yagardı
Kör oğlu Ayvaz’ın görse tanırdı
Bir havalansa yüz biñ adam kırardı
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Kör ogluyım ben kervana salırım
Alayları bir kurt gibi bulurım
Ya şehitlik ya gazilik dilerim
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Bu bağıñ ben bagvantıyım gülüyüm
Dost elinden badi içtim deliyim
Koç yigidiñ kurbanıyım kuluyım
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Beş yüz kise virseñ bana mal olmaz
Onı siven yigit bana el olmaz
Gestirirsem Kır ata bir çift nal olmaz
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Sim sırmadan gestirmişim nalını
Gümiş demir şımışkıdan kaktırmışım möküni
Bir civana dokutmuşım çulunu
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

24) כור אונלי

כור אונלי ניג גוכסי דמיר דין אמיש : בו דוניאדא אייבאזי סיכמכ גרין אמיש :
אשיטטים כי טללי הנים אינגנימיש : יוללאסין אייבאזי גורונסין גנדי :

בנדן סלם אולסון בולי בנינא : יוללאסין אייבאזי גורונסין גנדי :
בשינא ייקרים טכמי אילן טני : יוללאסין אייבאזי גורונסין גנדי :

דורבן אילן בקמים כרוואן גילאייר : אייבאזים שהן דיר טאלדים אוסמונא :
בקמים גורדום אייבאזים סלאשאמאייר : אנרי קיליץ אוינאר יאנדא בש
אילן :

ואדי וירוג קרין כור אונלי אוייאן סין : אוייאן סין דא סג אלינא דאייאנסין :
אנרי קיליץ קיזיל קנא בוויאנסין : אנרי קיליץ אוינאר יאנדא בש אילן :

קצן בן איירילדים כאן אייבאזים דן : יורנים דא דולדי קנלי אירין דן :
ייגדיג איטטיגי גליר בשין דן : ציכס אנרי קיליץ דורט ביר יאנא דולאנסין :

24) KÖR OGLI

Kör oğlunın göksi demir duç emiş
Bu dünyada Ayvaz'ı sıvmek güç emiş
Eşittim ki Telli Hanım incinmiş
Yollasın Ayvaz'ı görünsin gendi

Benden selam olsun Bolı begine
Yollasın Ayvaz'ı görünsin gendi
Başına yıkarım tahtı ilen tacı
Yollasın Ayvaz'ı görünsin gendi

Dürbün ilen baktım kervan gileyor
Ayvaz'ım şahandır saldım üstüne
Baktım gördüm Ayvaz'ım sallaşamayor
Egri kılıç oynar yanda baş ilen

Vadi virün koç Kör oğlı uyansın
Uyansın da sag eline dayansın
Egri kılıç kızıl kana boyansın
Egri kılıç oynar yanda baş ilen

Kaçan ben ayrıldım han Ayvaz'ımdan
Yüregim de doldı kanlı irinden
Yigidiñ ittigi gelir başından
Çikem egri kılıç dört bir yana dolansın

25) כור אונגלי

דג איסטן צוללרי בג אילן בחצי : כללאסי סג אולן ניילאסין אהצי :
 דיי אנאלר סיבטישים ביר גוזל גנני : גרדן בייאן זיליף לרי סום סירמא :
 אהמק או כי דונייא אוצון גם ייא : מוולאם ביליר בים קזאנא בים ייאי :
 קש לרי קראיאי בלי איננאיאי : עילא גוזלרינא בן אולדום אשיק :
 כור אונגלי דרכי גוכסוג בנטין ציזארים : קיראל קיזי איסג נאמיג יאזרים :
 דג איסטאן ניג צוללרינדא גיזרים : צאמלי כל מיכאנים אונדא דווראן
 סורדים :
 קיראל קיזי איסג דווראן סוראלים : צמלי בלא ואריפ מיכאן קוראלים :
 כאן אייבאזי קרשימיזא אלאלים : דוש אונומא יאבאש יאבאש גידאלים :

25) KÖR OGLI

Dağıstan çölleri bağ ilen bahçi
 Kellesi sağ olan niylesin ahçi
 Hey agalar sivmişim bir güzel genci
 Gerdan beyaz zilifleri som sırma

Ahmak o ki dünya için gam yiye
 Mevlam bilir kim kazana kim yiye
 Kaşları karaya beli inceye
 'İla gözlerine ben oldum aşık

Kör oğlu der ki göksün bentin çizerim
 Kırıl kızı iseñ namıñ yazarım
 Dağıstanın çöllerinde gizerim
 Çamlı bel mikanım onda devran sürerim

Kırıl kızı iseñ devran sürelim
 Çamlı bele varıp mikan kuralım
 Han Ayvaz'ı karşımıza alalım
 Düş önüme yavaş yavaş gidelim

(26) כּוֹר אֹנְלִי

בן ביר זמן צרדקלידא אוטורדים : דוסטים אניפ דושמנימי יאורדים :
 יידי קט זינגירי ביר דן אוורדים : כידיר אונלי בן מוסטאפא בנים היי :

כידיר אונלי דרכי יאראדן נאני : אץ גוויג ני כּוֹר אֹנְלִי הסמיני מני :
 יידי קט זינגירי זאכט איילאמו סני : כידיר אונלו בן מוסטאפא בנים היי :
 נינא ביר בן בו צוללר דא גיזארים : גוכמא אוצן קושטן היללא סיזרים :
 סנא סולא בקמם כללאג איזרים : כידיר אונלי בן מוסטאפא בנים היי :
 אראכאטים ואר טיידנים ואר בזים ואר : שהאנים ואר אורדנים ואר
 קזים ואר :
 כּוֹר אֹנְלִי אילן סללאשמאייא הזים ואר : כידיר אונלי בן מוסטאפא בנים היי :

26) KÖR OGLI

Ben bir zaman Çardaklıda oturdım
 Dostım anıp düşmanımı yazdım
 Yidi kat zinciri birden uzardım
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

Hıdır oğlu der ki yaradan canı
 Aç göziñni Kör oğlu hasmını tanı
 Yidi kat zincir zabt eylemez seni
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

Nice bir ben bu çöllerde gizerim
 Gökte uçan kuştan hile sizerim
 Saga sola bakmam kelleñ izerim
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

Arab atım var tiydanım var bezim var
 Şahanım var ördegim var kazım var
 Kör oğlu ilen sallaşmaya hazım var
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

(28) כּוֹר אוֹגְלִי

יִיאֵלִים אִיצְאֵלִים סוֹרָאִים דְּמִי : דְּרִיָּא אֹרְטָאִסִּינְדָא גּוֹרְדוֹם בֵּיר נְמִי :
סִרְטָאֵלִי פּוֹסְכוֹל אֵילָן עַל מוֹקְדְּדְּמִי : בּוֹלִיכ בּוֹלִיכ גְּרָדָנָא דּוֹכְטוֹנִים וְאֹרְדִיר :
כּוֹר אוֹגְלוֹיִים אוֹקִים אִמְטִים יֵאִימְדָן : יֵגִיט אֹלְדוֹר גְּנְדִי גְּנְדִין בְּאִיִּדָן :
יֵגִיט וְאֹרְדִיר קְרֵדְשִׁינְדָן קֵאִינְגִנְדָן : אֹלְוֹם דָּן בֶּשׁ בִּימֵר אֹלְוֹם דְּנִילְמִי :
יֵגִיט אֹלְדוֹר אוֹק בִּינְדִירִיר כִּרִישָׁא : מוֹהֲנָאִמִּיג נִי הַמְטִי וְאֹר כִּרִישָׁא :
בֵּיר יֵגִידִיג אֵלִי דְּנִסָּא רִיר אִישָׁא : בִּיג יֵגִיט טָא קֶלְקָן אֹלְוֹר סוֹלְטָנִים :

28) KÖR OGLI

Yiyelim içelim sürelim demi
Derya ortasında gördüm bir gemi
Sırmalı püskül ilen 'al mukaddedmi
Bölik bölik gerdana döktüğim vardır

Kör ogluyım okım attım yaymadan
Yigit oldur gendi gendin bayıdan
Yigit vardır kardaşından kaynından
Ölümden baş biter ölüm degilmi

Yigit oldur ok bindirir kirişe
Muhannetiñ ni hatti var kirişe
Bir yigidiñ eli degse bir işe
Biñ yigitte kalkan olur sultanım

(30) כּוֹר אוֹגְלִי

קוֹץ יִיגִיט טֶן טוֹגֵן קוֹזוּ קוֹץ אוֹלוֹר : קוֹץ יִיגִיט לֶר גֶּנֶכּ גּוֹנֵן דֶּא שׁיֵן אוֹלִיר :
אט אוֹרוֹלִיר קֶלְקֵן יוֹזֶא בּוֹרוֹלִיר : סִירֶא קִילִיץ אוֹיִנֶאר בּשֶׁלֶן אַפֶּנְדִים :
הִי מִיפֶאַסִיז סֶנֶא גּוֹנִיל וִירֵן לִי : בִּנֶא הַסְּמִיִן אוֹלְמֶאִיאָן אִילֶלְרֵמִי קֶלְדִי :
בִּנִי דֶסְטֵן אִיִלֶאדִיג דִילְדֵן דִילֶא : בִּנִי זִים אִיטְמִיאָן דִילֶלְרֵמִי קֶלְדִי :
כִּימִי מִילֶאִיִים דִיר סוֹזֶא בֶקְרֶלֶר : כִּימִי גֶלֶלֶט אוֹלְמִישׁ גֶּנֶא קִיאֶרֶלֶר :
כִּימִי אַטְלֵז יִישׁיל כֶמְחֶא גִיאֶרֶלֶר : בִיר קֶרִישׁ גֶרֶדֶאנְלִי גִיפֶטֶא בִנְלִילֶר :

30) KÖR OGLI

Koç yigitten togan kuzu koç olur
Koç yigitler cenk gününde şin olur
At urulır kalkan yüze burulır
Sayra kılıç oynar başlan efendim

Hey mifasız sana gönül virenli
Bana hasmın olmayan iller mi kaldı
Beni dastan eylediñ dilden dile
Beni zim itmeyen diller mi kaldı

Kimi milayimdir söze bakarlar
Kimi cellat olmuş cana kıyarlar
Kimi atlaz yişil kemha giyerler
Bir karış gerdanlı cifte benliler

31) כּוֹר אוֹגְלִי

צמלי בלי בינזאטטים בן ביזיסטאנא : גנדים דא בינזארים ביר גנץ ארסלאנא :
 טופ זילפלר אק גרדאנא יאסלאנא : גידי דושמן אכי גוזי כּוֹר אוֹלסין :
 כּוֹר אוֹגְלִי ניג צמלי בילדא דוראני : ארסלאן גיבי צטאל אוניג יורני :
 יאלן דן הז אידמו סיבֶר גירצאני : גידי דושמן אכי גוזי כּוֹר אוֹלסין :
 כּוֹר אוֹגְלִי אונדֶר מיַגְלִים קורמיש אומורמיש : אלין דאכי באדיי דוסטֶר
 בויורמיש :
 רושמן לרי סירא סירא דיזילמיש : גידי דושמן אכי גוזי כּוֹר אוֹלסין :
 כּוֹר אוֹגְלִי גנדיני אילא בילדירדי : דושמני אנלאטיפ דוסטין גולדורדי :
 צמלי בילני ביזיסטאנא דונדורדי : גידי דושמן אכי גוזי כּוֹר אוֹלסין :

31) KÖR OĞLI

Çamlı beli binzettim ben bizistana
 Gendimde binzerim bir genç arslana
 Top zilifler ak gerdana yaslane
 Gidi düşman eki gözi kör olsun

Kör oğlınıñ çamlı belde duragı
 Arslan gibi çatal onıñ yüregi
 Yalandan haz idmez siver girçegi
 Gidi düşman eki gözi kör olsun

Kör oğlu onda miclis kurmuş oturmuş
 Elindeki badi dosta buyurmuş
 Düşmanları sıra sıra dizilmiş
 Gidi düşman eki gözi kör olsun

Kör oğlu gendini ile bildirdi
 Düşmanı ağlayıp dostın güldürdi
 Çamlı binli bizistana döndürdi
 Gidi düşman eki gözi kör olsun

כור אונגלי (32)

מיכאן קורמיש צמלי בילדא דורמאייא : דוסטין אניפ דושמן לדין בילמאייא :
כור אונגלי דא שו יירלר דא קלמאייא : צמלי ביללר אולמיש אונג מיכאני :
קיר אטי אוינאטיר טיזגיני קוריס : קוץ ייניט לר דורר בווינגי בורופ :
דראלרי קיזיל קנא דולדורופ : צמלי ביללר אולמיש אונג מיכאני :
בזירגן גורט אונגלי איילאדי סבש : אלט איטטי כור אונגלין הם איילאדי בש :
אללרין בנלאדי הם גוזלרי יאש : צאמלי ביללר אולמיש אונג מיכאני :
מוולא יארדימגיסו אילי ציזילדי : דראנאצא צכילרי ייפי אוזולדי :
קיר אטינא בינדי נונלי דוזולדי : צמלי ביללר אולמיש אונג מיכאני :

32) KÖR OGLI

Mikan kurmuş çamlı bilde durmaya
Dostın anıp düşmanların bilmeye
Kör oğlu da şu yirlerde kalmaya
Çamlı biler olmuş onıñ mikanı

Kır atı oynatır tizgini kurıp
Koç yigitler durur boynunu burup
Deryaları kızıl kana doldurup
Çamlı biler olmuş onıñ mikanı

Bezirgan Gürt oğlu eyledi savaş
Alt itti Kör oğlın hem eyledi baş
Ellerin bağladı hem gözleri yaş
Çamlı biler olmuş onıñ mikanı

Mevla yardımcısı ili çizildi
Daragaça çekildi yipi üzüldi
Kır atına bindi gönli düzüldi
Çamlı biler olmuş onıñ mikanı

33) כור אונגלי

ארפ איסטאן צוללרין דא ניזורים : בנא אירס גלדי גידי דורט גידי :
בירי טורכמן בירי לאז בירי ארפ : גרידן גילאייור דורט גידי גידי היי :
צוק שוכיר לר בוודא גורדיכ בו יורדו : בני בונון נאפֿלֿט בסטי אויורדים :
אונגא ארפ ארקרדשינא בוירדי : אל מיוראני קולטונינא גורד גידי היי :
בקיג דוסטלר פֿלֿכ בנא ניילאדי : אסלים אליפ בני מֿנֿנֿן איילאדי :
סויידי סוייאק לדי עוריין איילאדי : בנא דרכי אדפ לריג אורט גידי היי :
יא בילמאמיסז כור אונגליניג כוייוני : שימדי סיזא בונדא קורדי אויווני :
מוולאם וירמיש סיז גילאייין קוייוני : סיזיג אילן בן גילאייין קורט גידי היי :

33) KÖR OGLI

Arap istan çöllerinde gizerim
Bana ıras geldi gidi dört gidi
Biri Türkmen biri Laz biri Arap
Geriden giliyor dört gidi gidi hey

Çok şükirler bunda gördük bu yurdu
Beni bugün gaflet bastı uyurdım
Önce Arap arkadaşına buyurdu
Al mızrağı koltuğuna Gürd gidi hey

Bakın dostlar felek bana neyledi
Aslı'm alıp beni Mecnun eyledi
Soydı soyakları 'uryan eyledi
Bana derki edeplerin ört gidi hey

Ya bilmemisiz Kör oğlunun huyunu
Şimdi size bunda kurdu oyunı
Mevlam virmiş sizcileyin koyunu
Siziñ ilen bencileyin kurt gidi hey

Sonuç

Türk dünyası anlatı geleneği göz önünde bulundurulduğunda yayılma alanı bakımından en çok çeşitliliğe uğramış epik anlatıların başında Köroğlu Destanı gelir. Bu bakımdan Köroğlu Destanı'nın çok geniş bir coğrafyaya yayılması yapılan çalışmaların da çeşitliliğini artırmıştır. Nitekim Köroğlu Destanı'nın Türk dünyası coğrafyasındaki yayılma ve genişleme süreci metin merkezli kuramlara yönelik araştırmaların da sorgulanmasına yol açmıştır. Belirtmemiz gerekir ki Türk dünyasının ortak düşün sisteminin ürünü olan Köroğlu destan ve hikâyeleri üzerine yeni bulgular ve yeni veriler ile daha bütüncül düzlemde yaklaşımın gerekliliği muhakkaktır.

Türk anlatı geleneğinde; herhangi bir halk bilgisi yaratmasının sözlü gelenek içerisinde bir yerden başka bir yere -sözlü veya yazılı bir şekilde- taşınabildiği ve bu taşınma esnasında anlatının kültürel bellekte çeşitlenme kazandığı pek çok halk bilgisi yaratmasında görülmektedir. Bunda şüphesiz ki Türk milletinin tarihsel süreç içerisinde savaş, göç, ticaret vb. olgular ile fiziksel ve zihinsel sınırlarını genişletmesinin payı büyüktür. Köroğlu destanı da böyle bir yayılma sonucunda Kırım Karay Türkleri arasında kendisine yer edinmiş ve Karay Türklerinin “mecuma” adını verdiği mecmualarda Köroğlu Destanı'nın izleri tespit edilmiştir. Bu çalışma ile birlikte de Kırım Karay Türkleri arasında varlığı tespit edilen 20 yeni şiir, İbrani harfli bir mecmuadan Latin harflerine aktarılarak Köroğlu hazinesine kazandırılmıştır.

Notlar

- 1 Köroğlu Destanı'nın yayılma sahası hakkında bkz. Pertev Naili Boratav, *Köroğlu Destanı*, İstanbul: Adam, 1984, ss. 21-44. Köroğlu kitabı, (S. Koz, Haz. 2014), İstanbul: Kitabevi.

Kaynaklar

- Altınkaynak, E. (2006). *Tozlu zaman perdesinde Kırım Karayları*. Haarlem: Sota.
- Boratav, P. N. (2011). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. (M.S. Koz, Haz.). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Boratav, P. N. (1984). *Köroğlu destanı*. İstanbul: Adam.
- Köroğlu kitabı* (2014). (S. Koz, Haz.). İstanbul: Kitabevi.